

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра пропедевтики внутрішніх хвороб та терапії

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи

Світлана КОТЮЖИНСЬКА

01 вересня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОПЕДЕВТИКА ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність: 222 «Медицина»

Освітньо-професійна програма: Медицина

2022

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Медицина» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 222 «Медицина» галузі знань 22 «Охорона здоров'я», ухваленою Вченою Радою ОНМедУ (протокол № 9 від 23 червня 2022 року).

Розробники:

завідувач кафедри, з.д.н. і т. України, д.мед.н., професор Якименко О.О.

завуч кафедри, к.мед.н., доцент Кравчук О.Є.

доцент, к.мед.н., Ключко В.В.

доцент, к.мед.н., Коломієць С.Н.

асистент, к.мед.н., Антіпова Н.Н.

асистент, к.мед.н., Маркіна Катерина

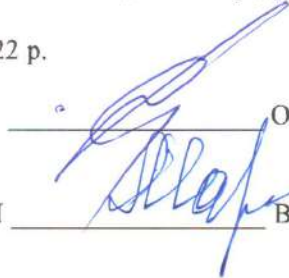
асистент, к.мед.н., Котораєва Вікторія

асистент, к.мед.н., Серебряков Алла

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб та терапії

Протокол № 13 від 27.06.2022 р.

Завідувач кафедри

Олена ЯКИМЕНКО

Погоджено із гарантом ОПП

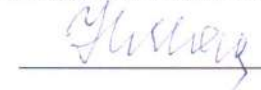

Валерія МАРЧЕРЕДА

Схвалено предметною цикловою методичною комісією з терапевтичних дисциплін ОНМедУ

Протокол № 6 від 30.06.2022 р.

Голова предметної циклової методичної комісії з терапевтичних дисциплін ОНМедУ

Ніна МАЦЕГОРА

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ___ від “___” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ___ від “___” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Загальна кількість:	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»	<i>Денна форма навчання</i> <i>Обов'язкова дисципліна</i>
Кредитів: 4	Спеціальність 222 «Медицина»	<i>Рік підготовки: 3</i>
Годин: 120	Рівень вищої освіти другий (магістерський)	<i>Семестри V-VI</i>
Змістових модулів: 13		<i>Лекції (20 год.)</i>
		<i>Семінарські (0 год.)</i>
		<i>Практичні (58 год.)</i>
		<i>Лабораторні (0 год.)</i>
		<i>Самостійна робота (42 год.)</i>
		<i>у т.ч. індивідуальні завдання (0 год.)</i>
		<i>Форма підсумкового контролю – диференційований залік</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни, компетентності, програмні результати навчання.

Мета: Опанування здобувачем вищої освіти знань і формування елементів професійних компетентностей обстеження хворого та оцінки основних проявів захворювань внутрішніх органів та удосконалення навичок та компетентностей, набутих при вивченні попередніх дисциплін, для досягнення основних кінцевих цілей, визначених у Стандарті підготовки фахівців за спеціальністю 222 «Медицина».

Завдання:

1. Формування вмінь та навичок: проведення опитування та фізикального обстеження хворих, аналізу їх результатів в клініці внутрішніх хвороб.

2. Опанування вмінням аналізу результатів основних лабораторних та інструментальних методів дослідження, визначення провідних симптомів та синдромів у клініці внутрішніх хвороб.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

• **Загальних (ЗК):**

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК4. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності

ЗК7. Здатність працювати в команді

ЗК8. Здатність до міжособистої взаємодії

ЗК10. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології

ЗК11. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел

ЗК12. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків

ЗК13. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем

ЗК14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

ЗК15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку

предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

ЗК16. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт

ЗК17. Прагнення до збереження навколишнього середовища

● **Спеціальних (СК):**

СК1. Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані

СК2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів

СК3. Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання

СК4. Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань

СК5. Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань

СК6. Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань

СК10. Здатність до виконання медичних маніпуляцій

СК11. Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності

СК16. Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм

СК17. Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції

СК21. Здатність зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються

СК24. Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами

СК25. Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

ПРН3. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем.

ПРН4. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання (за списком 2).

ПРН5. Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 4), враховуючи вік пацієнта.

ПРН6. Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я (за списком 2).

ПРН7. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) (за списком 4), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).

ПРН8. Визначити головний клінічний синдром або симптом, яким обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу.

ПРН9. Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями (за списком 2), враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вміти обґрунтувати персоніфіковані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.

ПРН10. Визначати необхідний режим праці, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН17. Виконувати медичні маніпуляції (за списком 5) в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

ПРН18. Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів.

ПРН21. Відшуковувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.

ПРН24. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

ПРН30. Визначати тактику ведення осіб, що підлягають диспансерному нагляду (діти, вагітні, працівники, професії яких передбачають обов'язковий диспансерний огляд).

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

Знати:

- Найважливіші етіологічні і патогенетичні фактори формування патологічних процесів в організмі людини.
- Методичні основи клінічного обстеження хворого, схеми дослідження пацієнта і написання історії хвороби.
- Методичні основи опитування та фізикального обстеження хворого – огляду, пальпації, перкусії, аускультатії.
- Найважливіші симптоми та синдроми у клініці внутрішніх захворювань та їх семіологічне тлумачення.
- Клініко-діагностичні інтерпретації показників найважливіших лабораторно-інструментальних досліджень.

Вміти:

- Проводити опитування і фізикальне обстеження хворих та аналізувати їх результати в клініці внутрішніх хвороб.

- Скласти план обстеження пацієнта при типовому перебігу найбільш поширених терапевтичних хвороб.
- Аналізувати результати основних лабораторних і інструментальних методів дослідження.
- Визначати провідні симптоми та синдроми у клініці внутрішніх захворювань.
- Демонструвати вміння методично вірно викласти результати обстеження хворого у вигляді історії хвороби з обґрунтуванням синдромного діагнозу.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль № 1

Введення в пропедевтику внутрішніх хвороб

Тема 1. Задачі кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб. Схема історії хвороби. Проведення розпиту хворого. Загальний огляд хворого, окремих частин тіла. Діагностичне значення симптомів, виявлених під час огляду хворого.

Пропедевтика внутрішньої медицини як введення в клінічну практику. Історія становлення пропедевтики внутрішньої медицини в Україні та за її межами. Внесок відомих клініцистів у розвиток вітчизняної пропедевтичної школи. Основні цілі та об'єкти вивчення пропедевтичної медицини. Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб: фізикальні, інструментальні, лабораторні. Історія хвороби: основні її розділи та правила складання. Методика розпитування хворого, його діагностичне значення, системність проведення з урахуванням індивідуальних, інтелектуальних та психологічних особливостей хворого. Основні структурні частини анамнезу (паспортна частина, скарги хворого, анамнез захворювання, розпитування по органах та системах, анамнез життя).

Визначення загального стану хворого (різновиди загальних станів хворого та їх критерії), оцінка стану його свідомості (типи порушень свідомості), постави, ходи (різновиди постави та ходи при різній патології), положення у ліжку (активне, пасивне, вимушене, їх види). Тілобудова та основні критерії нормальних конституціональних типів. Шкіра, її властивості (колір, еластичність, вологість, температура, елементи висипки, невуси, шрами, рубці) та патологічні зміни; оцінка стану волос та нігтів. Підшкірна клітковина (вгодованість, розподіл, типи ожиріння), стан м'язів та опорно-рухового апарату. Послідовність пальпації лімфатичних вузлів. Діагностичне значення симптомів, отриманих під час загального огляду хворого.

Методика проведення та послідовність огляду голови і шиї, кінцівок та тулуба, живота та грудної клітки. Діагностичне значення симптомів, отриманих під час огляду окремих частин тіла хворого.

Тема 2. Основні скарги хворих із захворюваннями органів дихання. Статичний та динамічний огляд грудної клітки. Пальпація грудної клітки.

Послідовність вияснення та деталізації найважливіших суб'єктивних симптомів і їх семіологічна оцінка. Особливості з'ясування анамнезу захворювання та життя. Методика проведення статичного та динамічного огляду грудної клітки. Визначення топографічних ділянок та фізіологічних утворень на грудній клітці та їх діагностичне значення. Фізіологічні та патологічні форми грудної клітки, їх критерії. Патологічні форми дихання (Чейна-Стокса, Біота, Куссмауля, Грокко), їх характеристика та причини виникнення. Послідовність проведення пальпації грудної клітки, визначення голосового тремтіння та семіологічна оцінка його результатів.

Змістовий модуль № 2

Обстеження органів дихання

Тема 3. Перкусія легень. Методика та техніка проведення порівняльної та топографічної перкусії легень.

Історія становлення перкусії як методу фізикального обстеження. Роль перкусії у визначенні стану легень. Класифікація перкусії за цілями, за силою нанесення перкуторного удару, за методикою проведення. Різновиди та умови виникнення перкуторних тонів. Основні топографічні ділянки та орієнтири на поверхні грудної клітки. Основні завдання та методика проведення порівняльної перкусії легень. Алгоритм проведення порівняльної перкусії легень. Послідовність характеристики та діагностичне значення отриманих даних. Причини виникнення тупого, тимпанічного, притуплено-тимпанічного, коробкового перкуторних тонів над легенями.

Основні завдання та послідовність проведення топографічної перкусії легень. Визначення висоти стояння верхівок легень спереду та ззаду, ширини полів Креніга. Послідовність визначення нижньої межі легень, активної та пасивної рухливості нижнього легеневого краю. Простір Траубе, його значення при патології легень.

Результати порівняльної та топографічної перкусії легень при синдромах ущільнення легеневої тканини, накопичення рідини та повітря у плевральній порожнині, збільшення повітряності легеневої тканини, утворення порожнини в легенях.

Тема 4. Аускультация легень: основні дихальні шуми (везикулярне та бронхіальне дихання).

Аускультация як метод фізикального обстеження хворого. Правила користування стетоскопом та фонендоскопом. Методика проведення орієнтовної порівняльної аускультации легень. Основні дихальні шуми: везикулярне та бронхіальне дихання, їх кількісні та якісні зміни, умови виникнення. Методика визначення бронхофонії та її діагностичне значення.

Тема 5. Аускультация легень: додаткові дихальні шуми (крепітація, хрипи шум тертя плеври).

Види побічних дихальних шумів (хрипи, крепітація, шум тертя плеври). Причини виникнення сухих та вологих хрипів, їх різновиди. Діагностичне значення консонуючих і неконсонуючих хрипів. Умови виникнення крепітації та шуму тертя плеври. Диференціальні ознаки додаткових дихальних шумів. Додаткові аускультативні феномени (шум плескоти Гіппократа, шум падаючої краплі), причини їх виникнення та діагностичне значення.

Тема 6. Поточний контроль з фізикальних методів дослідження дихальної системи.

Змістовий модуль № 3

Обстеження органів серцево-судинної системи

Тема 7. Розпит та загальний огляд хворих із патологією серцево-судинної системи. Курація хворих. Дослідження пульсу та вимірювання артеріального тиску.

Значення розпиту. Послідовність з'ясування та деталізації скарг хворого із серцево-судинною патологією. Особливості збирання анамнезу захворювання та життя. Проведення загального огляду кардіологічного хворого. Дослідження пульсу (артеріального, венозного). Правила та послідовність дослідження пульсу на променевій артерії. Визначення основних властивостей пульсу (синхронності, ритмічності, частоти, напруження, наповнення, висоти, швидкості, рівномірності), виявлення дефіциту, лабільності, парадоксальності, дикротичності пульсу. Правила вимірювання артеріального тиску на верхніх та нижніх кінцівках. Основні методи визначення артеріального тиску. Поняття про тони Короткова. Основні параметри, що визначають показники систолічного

та діастолічного артеріального тиску. Поняття про пульсовий та середньодинамічний артеріальний тиск. Нормальні значення артеріального тиску у відповідності до критеріїв ВОЗ/МТГ.

Тема 8. Огляд та пальпація передсерцевої ділянки. Перкуторне визначення меж відносної та абсолютної серцевої тупості.

Послідовність проведення огляду ділянки серця. Діагностичне значення серцевого горбу, пульсацій у ділянці серця та шії. Методика і техніка пальпації прекардіальної ділянки: верхівковий поштовх (локалізація, площа, сила, висота, резистентність, змішуваність, причини виникнення негативного верхівкового поштовху); серцевий поштовх, причини його появи та методика визначення; пульсація черевного відділу аорти, печінки, симптом Плєша, пульсація висхідного відділу аорти та її дуги, виявлення пульсації легеневого стовбура. Пресистолічне і систолічне тремтіння (симптом "котячого муркотіння"), причини виникнення.

Поняття про відносну та абсолютну серцеву тупість, їх перкуторне визначення (послідовність: права, верхня, ліва межа) та зміни в умовах патології. Структури, що формують судинний пучок, перкуторне визначення його ширини.

Тема 9. Аускультация серця: серцеві тони, їх розщеплення, роздвоєння, додаткові тони.

Методика і техніка аускультации серця. Основні та додаткові точки аускультации. Місця проєкції та найкращого вислуховування клапанів серця. Механізм формування серцевих тонів. Причини посилення та послаблення тонів. Акцент тону. Зміни тонів за тембром (хлопаючий, приглушений, оксамитовий, металевий, гарматний тони). Поняття про розщеплення та роздвоєння серцевих тонів, причини їх виникнення та часові характеристики. Додаткові тони – тон відкриття мітрального клапана, галопні тони (протодіастолічний, мезодіастолічний та пресистолічний ритм галопу). Методичні особливості аускультации серця - безпосередньо вухом, стетоскопом, фонендоскопом: у положенні хворого стоячи, лежачи, у стані спокою і після фізичного навантаження.

Тема 10. Аускультация серця: органічні та функціональні серцеві шуми.

Причини виникнення та класифікація серцевих шумів (внутрішньосерцеві та позасерцеві, органічні та функціональні, систолічні та діастолічні, шуми вигнання, наповнення, регургітації). Правила вислуховування та алгоритм характеристики шумів серця: відношення до фаз серцевої діяльності, місце найкращого вислуховування, місця проведення, характер, інтенсивність, форма, зв'язок із тонами серця, зміни у залежності від положення тіла (вертикальне, горизонтальне) та фізичного навантаження. Визначення аускультативних симптомів Сиротиніна-Куковерова та Удінцева. Поняття про функціональні шуми та їх відмінності від органічних серцевих шумів. Позасерцеві шуми. Шум тертя перикарда, плевроперикардальний шум, кардіопульмональний шум. Шум "дзиги" на яремній вені. Подвійні тон Траубе та шум Виноградова-Дюррозье на стегновій артерії: методика визначення, причини та механізм виникнення.

Тема 11. Поточний контроль з фізикальних методів дослідження серцево-судинної системи.

Змістовий модуль № 4

Інструментальні методи дослідження органів серцево-судинної системи

Тема 12. Методика реєстрації та розшифрування ЕКГ. ЕКГ-ознаки гіпертрофії шлуночків та передсердь.

Клініко-діагностичне значення методу електрокардіографії. Біофізичні і фізіологічні основи ЕКГ. Структура і функція водіїв ритму серця та провідникової системи. Основні та додаткові шляхи проведення імпульсу. Методика і техніка реєстрації ЕКГ: стандартні відведення, однополюсні відведення від кінцівок, грудні відведення. Основні елементи ЕКГ : значення тривалості та амплітуди зубців, тривалості інтервалів і

сегментів в нормі. Алгоритм і методика розшифрування ЕКГ. ЕКГ-ознаки гіпертрофії правого та лівого передсердь та шлуночків.

Тема 13. ЕКГ-ознаки порушень автоматизму та збудності.

Основні структури, що забезпечують функцію автоматизму серця. ЕКГ-ознаки порушень автоматизму: синусової тахікардії, синусової брадикардії, синусової аритмії, синдрому слабкості синусового вузла. Види екстрасистол. ЕКГ-ознаки синусової, передсердної, атріо-вентрикулярної та шлуночкової екстрасистол. Диференціація право- та лівошлуночкових екстрасистол. Класифікація шлуночкових екстрасистол. Види аллоритмій.

Тема 14. ЕКГ-ознаки порушень провідності. Основи проведення електроімпульсної терапії.

Час проведення імпульсу по різних відділах провідникової системи серця. ЕКГ-ознаки сино-аурикулярної та внутрішньопередсердної блокади. Класифікація та ЕКГ-ознаки атріо-вентрикулярної блокади. Напади Морганьї–Адамса–Стокса, причина їх виникнення та клінічні прояви. Внутрішньошлуночкові блокади, диференціація блокади лівої та правої ніжки пучка Гіса. Ознайомлення з показаннями до проведення та правилами виконання електроімпульсної терапії.

ЕКГ- та клінічні ознаки фібриляції та тріпотіння передсердь. Клінічні прояви та ЕКГ-ознаки при тріпотінні шлуночків, пароксизмальній шлуночкової тахікардії, фібриляції шлуночків.

Тема 15. Поточний контроль із засвоєння знань по вивченню основ ЕКГ.

Змістовий модуль № 5

Обстеження органів шлунково-кишкового тракту та гепато-біліарної системи

Тема 16. Розпит та огляд хворих з захворюваннями органів травлення. Огляд та поверхнева пальпація живота. Глибока ковзна методична пальпація відділів кишківника та шлунку.

Методика розпиту та деталізації скарг хворого із патологією шлунково-кишкового тракту. Особливості збирання анамнезу захворювання та життя. Зміни зовнішнього вигляду хворого при різній патології шлунково-кишкового тракту. Послідовність огляду живота (форма, розміри, симетричність, стан шкіри та пупка, вгодованість, стан підшкірних судин, характер оволосіння). Поняття про топографічні зони та топографічні лінії на поверхні живота. Завдання та методика проведення поверхневої пальпації живота (пальпація до дузі великого та малого радіусу, перевірка симптомів подразнення очеревини, виявлення розходження прямих м'язів живота, наявності пупкових кил та кил білої лінії живота). Методи виявлення асцити (оглядовий, перкуторний, флюктуації). Послідовність проведення глибокої ковзної методичної пальпації відділів кишківника за методом Образцова–Стражеска: нормальні параметри сигмоподібної, сліпої, термінального відділу клубової, висхідної, низхідної та попереочно-ободової кишки. Методи визначення нижньої межі шлунку (перкуторний, пальпаторний, стетоакустичний, за шумом плескоту). Правила пальпації воротаря.

Тема 17. Розпит хворих з захворюванням печінки та жовчних шляхів. Огляд. Перкусія. Пальпація. Пальпація печінки і селезінки, визначення їх розмірів за методом Курлова. Диференційна діагностика жовтяниць. Синдром функціональної недостатності печінкових клітин. Портальна гіпертензія. Гепатолісальний синдром.

Методика розпиту хворого з патологією печінки. Основні скарги. Огляд животу. Визначення розмірів та меж печінки за методами Образцова та Курлова. Причини збільшення та зменшення розмірів печінки. Методика проведення глибокої ковзної пальпації печінки. Характеристика нормальної пальпаторної картини та можливі зміни нижнього краю печінки при патології. Методика перкуторного визначення розмірів селезінки, основні причини її збільшення. Правила пальпації селезінки.

Визначення основних синдромів при патології печінки. Синдроми портальної гіпертензії, печінкової недостатності та гепатолієнальний синдром при ураженнях печінки. Основні прояви жовтяничного синдрому та синдрому холестазу, їх лабораторні ознаки.

Змістовий модуль № 6

Обстеження хворих з захворюванням нирок і сечових шляхів

Тема 18. Обстеження хворих з захворюванням нирок і сечових шляхів. Розпит. Огляд, перкусія, пальпація. Функціональне дослідження нирок. Рентгенографічне дослідження нирок. Внутрішньовенна і ретроградна пієлографія. Сканування нирок. Радіоізотопна нефрографія, біопсія нирок. Дослідження очного дна. Дослідження сечі. Клінічне тлумачення аналізу сечі. Розбір даних лабораторних методів дослідження: проба Зимницького, Амбюрже, Нечипоренко, залишковий азот та ін.

Основні скарги хворих на патологію нирок. Методика огляду. Діагностична цінність визначення симптому Пастернацького. Методика пальпаторного дослідження нирок у положення стоячи та лежачи. Діагностичне значення інструментальних методів дослідження нирок.

Клінічне тлумачення загального аналізу сечі, функціональних (проба Зимницького, Реберга) та кількісних проб (проба Амбюрже, Нечипоренко).

Змістовий модуль № 7

Обстеження хворих з захворюванням крові

Тема 19. Обстеження хворих з захворюваннями крові. Розпит. Огляд. Пальпація. Перкусія. Дослідження крові. Клінічне тлумачення аналізу крові.

Основні скарги хворих з захворюваннями крові. Дані огляду. Основні типи кровоточивості.

Дані пальпації лімфатичних вузлів, печінки, селезінки. Клінічне тлумачення загального аналізу крові.

Тема 20. Поточний контроль з фізикального дослідження органів травлення, сечовидільної та кровотворної систем.

Змістовий модуль № 8

Основні симптоми та синдроми при захворюваннях органів дихання

Тема 21. Основні симптоми та синдроми при сухому та ексудативному плевриті, абсцесі легень, гангрені, бронхоектатичної хворобі. Рак легенів. Синдром дихальної недостатності при патології бронхолегеневої системи.

Причини розвитку запалення плевральних листків. Шляхи утворення та циркуляції внутрішньоплевральної рідини в нормі та при патології. Особливості скарг хворого при сухому та ексудативному плевриті, відмінність даних фізикального обстеження (пальпації, перкусії, аускультатії легень) при різних формах плевриту. Синдроми накопичення рідини та повітря у плевральній порожнині. Можливості інструментальної діагностики. Плевральна пункція: дослідження вмісту плевральної порожнини. Відмінність між ексудатом та трансудатом за даними фізикального та лабораторного обстеження. Основні клінічні прояви та стадії синдрому дихальної недостатності при захворюваннях легень.

Тема 22. Пневмонії: Симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних та лабораторних методів дослідження. Основні клінічні прояви при бронхітах та бронхіальній астмі, емфіземи легень. Синдроми. Розбір даних інструментальних методів дослідження. Поняття про порушення функції зовнішнього дихання. Спірографія

Визначення та сучасна класифікація пневмоній (госпітальна, негоспітальна, аспіраційна, пневмонія у осіб з ослабленим імунітетом), класифікація за характером ураження легень (плевропневмонія, бронхопневмонія, інтерстиціальна пневмонія). Основні етіологічні чинники пневмонії. Скарги хворих та особливості даних фізикальних методів обстеження хворих на плевро- та бронхопневмонію. Критерії тяжкого перебігу пневмонії. Можливості інструментальної діагностики ущільнення легеневої тканини. Лабораторні ознаки запального синдрому при пневмоніях. Синдром ущільнення легеневої тканини.

Визначення та основні механізми розвитку хронічного бронхіту та бронхіальної астми. Основні скарги та дані фізикального обстеження хворих на хронічний бронхіт і бронхіальну астму. Синдром бронхіальної обструкції, мукоциліарної недостатності та підвищеної повітряності легень. Основні методи інструментальної діагностики. Лабораторні ознаки бронхіальної астми за даними загального аналізу крові та дослідження харкотиння. Визначення та основні клінічні прояви бронхоектатичної хвороби. Поняття про хронічне обструктивне захворювання легень.

Змістовий модуль № 9

Основні симптоми та синдроми при захворюваннях серцево-судинної системи

Тема 23. Аортальні вади серця. Мітральні вади серця. Основні симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних методів обстеження.

Етіологічні фактори та механізми розвитку аортальної недостатності та аортального стенозу. Зміни гемодинаміки при аортальних вадах серця. Основні скарги хворих на аортальний стеноз та недостатність аортального клапана. Дані огляду, пальпації передсерцевої ділянки та перкусії при аортальних вадах серця. Аускультативна картина стенозу аортального отвору та аортальної недостатності. ЕКГ– та ФКГ–ознаки аортальних вад серця. Рентгенологічні ознаки аортальних вад.

Визначення та розповсюдженість вад серця, частота ураження серцевих клапанів. Ревматизм, сучасна класифікація та основні клінічні прояви.

Основні причини та механізми розвитку мітральної недостатності та мітрального стенозу. Зміни гемодинаміки при мітральних вадах серця. Значення рефлексу Китаєва. Основні скарги хворих на мітральний стеноз та недостатність мітрального клапана. Дані огляду, пальпації передсерцевої ділянки та перкусії при мітральних вадах серця. Аускультативна картина мітрального стенозу та мітральної недостатності. ЕКГ– та ФКГ–ознаки мітральних вад серця. Рентгенологічні ознаки мітральних вад.

Тема 24. Основні симптоми та синдроми при гіпертонічній хворобі та симптоматичних артеріальних гіпертензіях. Гіпертонічні кризи. Ішемічна хвороба серця: основні симптоми та синдроми при стенокардії та інфаркті міокарда.

Визначення ВОЗ/МТГ для артеріальної гіпертензії, есенціальної гіпертензії (гіпертонічної хвороби) та симптоматичної гіпертензії. Основні фактори ризику гіпертонічної хвороби та механізми її розвитку. Класифікація гіпертонічної хвороби за рівнем артеріального тиску та за ураженням органів–мішеней. Основні скарги хворого на гіпертонічну хворобу, дані огляду, пальпації прекардіальної ділянки, перкусії меж серцевої тупості та аускультативні дані серця. ЕКГ–ознаки змін міокарда при гіпертонічній хворобі. Симптоматичні артеріальні гіпертензії. Ускладнені та неускладнені гіпертонічні кризи.

Визначення поняття «ішемічна хвороба серця» (ІХС). Основні патогенетичні механізми та фактори ризику ІХС. Сучасна класифікація ІХС. Визначення та основні клінічні прояви стенокардії. Функціональні класи стенокардії. Методи об'єктивної діагностики стенокардії (ЕКГ, добове моніторування ЕКГ, навантажувальні тести, коронарографія, сцинтиграфія серця). Нестабільна стенокардія, поняття про гострий коронарний синдром. Визначення та основні клінічні прояви гострого інфаркту міокарда. Дані фізикальних методів обстеження хворих на гострий інфаркт міокарда. Періодизація

інфаркту міокарда. ЕКГ—зміни при різних формах інфаркту міокарда в різні періоду його перебігу. Сучасні лабораторні маркери некрозу міокарда.

Змістовий модуль № 10

Основні симптоми та синдроми при захворюваннях шлунково-кишкового тракту

Тема 25. Клініко-інструментальне та лабораторне дослідження хворих на хронічний гастрит, виразкову хворобу шлунка та 12-палої кишки. Основні симптоми та синдроми. Пухлини шлунку. Основні клінічні та лабораторні прояви хронічних гепатитів і цирозів печінки.

Визначення та сучасна класифікація гастриту і пептичної виразки шлунка та 12-палої кишки. Основні етіологічні чинники цих захворювань. Розповсюдженість хелікобактеріозу, умови пошкодження слизової оболонки шлунка та 12-палої кишки. Основні скарги хворих на хронічний гастрит та пептичну виразку. Особливості больового синдрому в залежності від локалізації патологічного вогнища та стану кислотопродукуючої функції шлунка. Прояви диспептичного синдрому при хронічному гастриті та пептичній виразці шлунка і 12-палої кишки. Можливості інструментального та лабораторного обстеження хворих. Основні ускладнення пептичної виразки шлунка та 12-палої кишки. Синдром шлункової кровотечі.

Основні скарги хворих на холецистит і холангіт. Дані фізикального обстеження пацієнтів із хронічним холециститом та холангітом. Визначення та принципи сучасної класифікації хронічного гепатиту та цирозу печінки. Основні етіологічні чинники розвитку гепатиту та цирозу печінки. Механізм ураження печінки при гепатитах вірусної етіології. Основні скарги хворих на гепатити та цирози печінки, особливості результатів огляду та дані фізикального обстеження. Морфологічні та біохімічні ознаки ураження печінки. Основні ускладнення цирозів печінки.

Змістовий модуль № 11

Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок

Тема 26. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок - гострому та хронічному гломерулонефриті та пієлонефриті.

Визначення та сучасна класифікація гломерулонефриту та пієлонефриту. Основні механізми розвитку гломерулонефриту та пієлонефриту. Скарги хворих при ураженні нирок та результати фізикального обстеження хворих на гломеруло– та пієлонефрит. Набряковий синдром та синдром артеріальної гіпертензії при захворюваннях нирок. Можливості інструментальної діагностики патології нирок. Лабораторне дослідження сечі, аналіз та інтерпретація результатів загальноклінічного аналізу сечі, дослідження сечі за Нечипоренком, Амбюрже, Адис–Каковським, Зимницьким. Сечовий, нефротичний синдроми при захворюваннях нирок. Результати біохімічного дослідження крові при патології нирок. Синдроми ниркової недостатності та ниркової кольки. Визначення та класифікація хронічної хвороби нирок.

Змістовий модуль № 12

Основні симптоми та синдроми при захворюваннях органів кровотворення

Тема 27. Основні симптоми та синдроми при анеміях. Рішення задач за типом КРОК-2 по симптомам та синдромам при захворюваннях внутрішніх органів. Симптоматологія лейкозів, геморагічних діатезів. Діагностика. Розбір даних інструментальних методів дослідження. Синдроми.

Визначення та сучасна класифікація анемії. Основні лабораторні критерії анемії. Механізм розвитку нестачі заліза в організмі та виникнення залізодефіцитної анемії.

Основні клінічні прояви сидеропенічного та загальногіпоксичного синдромів при залізодефіцитній анемії. Лабораторні критерії залізодефіцитної анемії. Причини та патогенез V_{12} -фолієводефіцитної анемії. Прояви загальноанемічного синдрому, синдромів ураження органів травлення, фунікулярного мієлозу та ураження периферичної крові при V_{12} -фолієводефіцитній анемії. Основні лабораторні ознаки V_{12} -фолієводефіцитної анемії. Вроджені та набуті гемолітичні анемії: прояви загальноанемічного, жовтяничного синдромів, спленомегалії та гемосидерозу внутрішніх органів. Основні лабораторні критерії гемолітичних анемії та особливості порушення обміну білірубіну. Аналіз та інтерпретація загальноклінічного дослідження крові.

Основні компоненти системи згортання крові. Фактори розвитку кровоточивості та причини геморагічних синдромів – тромбоцитопенії, коагулопатії, геморагічні васкуліти. Характеристика геморагічного синдрому при гемофіліях, тромбоцитопенічній пурпурі та хворобі Шенляйн–Геноха. Прояви суставного, абдомінального, ниркового та анемічного синдромів при цих захворюваннях. Основні методи лабораторної діагностики геморагічних синдромів.

Змістовий модуль № 13

Основні симптоми та синдроми при захворюваннях ендокринної системи

Тема 28. Симптоматологія гіпотиреозу, тиреотоксикозу, цукрового діабету Синдроми. Розбір даних інструментальних методів дослідження.

Визначення та сучасна класифікація цукрового діабету. Основні фактори ризику та механізми розвитку діабету 1 і 2 типів. Скарги, особливості огляду хворих та дані фізикального обстеження при діабеті 1 та 2 типу. Сучасна лабораторна діагностика цукрового діабету, діагностичне значення вмісту глікозильованого гемоглобіну та імунореактивного інсуліну. Найбільш часті коматозні стани при цукровому діабеті (гіперкетонемічна, гіпоглікемічна кома), механізм розвитку, клінічні прояви, перша допомога.

Основні етіологічні чинники ураження щитовидної залози. Гіпертиреоїдний та гіпотиреоїдний синдроми при захворюваннях щитовидної залози. Дифузний токсичний зоб. Основні скарги хворого, результати фізикального, інструментального та лабораторного обстеження. Поняття про тиреотоксичний криз. Основні клінічні прояви мікссеми, поняття про гіпотиреоїдну кому.

Диференційний залік.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		лекції ї	семінар и	практичн і	лабораторн і	СР С
Тема 1. Задачі кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб. Схема історії хвороби. Проведення розпиту хворого. Загальний огляд хворого, окремих частин тіла. Діагностичне значення симптомів ,	6	2	0	2	0	2

виявлених під час огляду хворого.						
Тема 2. Основні скарги хворих із захворюваннями органів дихання. Статичний та динамічний огляд грудної клітки. Пальпація грудної клітки.	5	2	0	2	0	1
Тема 3. Перкусія легень. Методика та техніка проведення порівняльної та топографічної перкусії легень.	3	0	0	2	0	1
Тема 4. Аускультация легень: основні дихальні шуми (везикулярне та бронхіальне дихання)	3	0	0	2	0	1
Тема 5. Аускультация легень: додаткові дихальні шуми (крепітація, хрипи шум тертя плеври)	3	0	0	2	0	1
Тема 6. Поточний контроль з фізикальних методів дослідження дихальної системи	4	0	0	2	0	2
Тема 7. Розпит та загальний огляд хворих із патологією серцево-судинної системи. Курація хворих. Дослідження пульсу та вимірювання артеріального тиску.	5	2	0	2	0	1
Тема 8. Огляд та пальпація передсерцевої ділянки. Перкуторне визначення меж відносної та абсолютної серцевої тупості.	3	0	0	2	0	1
Тема 9. Аускультация серця: серцеві тони, їх розщеплення,	3	0	0	2	0	1

роздвоєння, додаткові тони						
Тема 10. Аускультация серця: органічні та функціональні серцеві шуми.	3	0	0	2	0	1
Тема 11. Поточний контроль з фізикальних методів дослідження серцево-судинної системи	4	0	0	2	0	2
Тема 12. Методика реєстрації та розшифрування ЕКГ. ЕКГ-ознаки гіпертрофії шлуночків та передсердь.	2	0	0	2	0	
Тема 13. ЕКГ-ознаки порушень автоматизму та збудності.	3	0	0	2	0	1
Тема 14. ЕКГ-ознаки порушень провідності. Основи проведення електроімпульсної терапії.	3	0	0	2	0	1
Тема 15. Поточний контроль із засвоєння знань по вивченню основ ЕКГ	4	0	0	2	0	2
Тема 16. Розпит та огляд хворих з захворюваннями органів травлення. Огляд та поверхнева пальпація живота. Глибока ковзна методична пальпація відділів кишківника та шлунку.	5	1	0	2	0	1
Тема 17. Розпит хворих з захворюванням печінки та жовчних шляхів. Огляд. Перкусія. Пальпація. Пальпація печінки і селезінки, визначення їх розмірів за методом Курлова.	5	1	0	2	0	1

Диференційна діагностика жовтяниць. Синдром функціональної недостатності печінкових клітин. Портальна гіпертензія. Гепатолієнальний синдром.						
Тема 18. Обстеження хворих з захворюванням нирок і сечових шляхів. Розпит. Огляд, перкусія, пальпація. Функціональне дослідження нирок. Рентгенографічне дослідження нирок. Внутрішньовенна і ретроградна пієлографія. Сканування нирок. Радіоізотопна нефрографія, біопсія нирок. Дослідження очного дна. Дослідження сечі. Клінічне тлумачення аналізу сечі. Розбір даних лабораторних методів дослідження: проба Зимницького, Амбюрже, Нечипоренко, залишковий азот та ін.	5	2	0	2	0	2
Тема 19. Обстеження хворих з захворюваннями крові. Розпит. Огляд. Пальпація. Перкусія. Дослідження крові. Клінічне тлумачення аналізу крові.	4	2	0	2	0	1
Тема 20. Поточний контроль з фізикального дослідження органів травлення, сечовидільної та кровотворної систем.	4	0	0	2	0	2

Тема 21. Основні симптоми та синдроми при сухому та ексудативному плевриті, абсцесі легень, гангрені, бронхоектатичної хвороби. Рак легенів. Синдром дихальної недостатності при патології бронхолегеневої системи.	5	1	0	2	0	2
Тема 22. Пневмонії: Симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних та лабораторних методів дослідження. Основні клінічні прояви при бронхітах та бронхіальній астмі, емфіземи легень. Синдроми. Розбір даних інструментальних методів дослідження. Поняття про порушення функції зовнішнього дихання. Спірографія	5	1	0	2	0	2
Тема 23. Аортальні вади серця. Мітральні вади серця. Основні симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних методів обстеження.	5	2	0	2	0	1
Тема 24. Основні симптоми та синдроми при гіпертонічній хворобі та симптоматичних артеріальних гіпертензіях. Гіпертонічні кризи. Ішемічна хвороба серця: основні симптоми та синдроми при стенокардії та	5	1	0	2	0	2

інфаркті міокарда.						
Тема 25. Клініко-інструментальне та лабораторне дослідження хворих на хронічний гастрит, виразкову хворобу шлунка та 12-палої кишки. Основні симптоми та синдроми. Пухлини шлунку. Основні клінічні та лабораторні прояви хронічних гепатитів і цирозів печінки.	4	0	0	2	0	2
Тема 26. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок - гострому та хронічному гломерулонефриті та пієлонефриті.	4	1	0	2	0	1
Тема 27. Основні симптоми та синдроми при анеміях. Рішення задач за типом КРОК-2 по симптомам та синдромам при захворюваннях внутрішніх органів. Симптоматологія лейкозів, геморагічних діатезів. Діагностика. Розбір даних інструментальних методів дослідження. Синдроми.	5	1	0	2	0	2
Тема 28. Симптоматологія гіпотиреозу, тиреотоксикозу, цукрового діабету Синдроми. Розбір даних інструментальних методів дослідження.	4	1	0	2	0	1
Диференційний залік.	6	0	0	2	0	4

<i>Разом</i>	120	20	0	58	0	42
<i>Індивідуальні завдання</i>	0	0	0	0	0	0
Усього годин	120	20	0	58	0	42

5. Теми лекційних / семінарських / практичних / лабораторних занять

5.1. Теми лекційних занять

№	Назва теми	Кіл-ть годин
1.	Пропедевтика внутрішньої медицини як введення у клініку внутрішніх хвороб. Основні методи обстеження хворих. Схема історії хвороби.	2
2.	Симптоми та синдроми при захворюваннях органів дихання на підставі розпиту хворого, пальпації та перкусії грудної клітки та аускультатії легень	2
3.	Симптоми та синдроми при захворюваннях органів кровообігу на підставі розпиту хворого, пальпації та перкусії та аускультатії. Властивості пульсу та АТ.	2
4.	Розпит та огляд хворих за патологією шлунково-кишкового тракту. Пальпація та перкусія живота. Основні симптоми та синдроми. Основні симптоми та синдроми у хворих з патологією печінки та жовчних шляхів. Синдром портальної гіпертензії	2
5.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок. Дослідження сечі. Симптоматологія гострого та хронічного гломерулонефриту і пієлонефриту.	2
6.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях системи кровотворення. Загальний аналіз крові. Симптоматологія та діагностика анемії, лейкозів. Геморагічний синдром (геморагічні діатези).	2
7.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях ендокринної системи. Цукровий діабет. Дифузний токсичний зоб.	2
8.	Клінічна картина пневмонії, бронхіальної астми, плевритів. Допоміжні методи дослідження.	2
9.	Набуті вади серця (мітральні та аортальні). Клінічна картина та діагностика.	2
10.	Ішемічна хвороба серця: стенокардія, інфаркт міокарду. Клініка, діагностика, принципи лікування. Гіпертонічна хвороба та симптоматичні гіпертензії. Клінічна картина, класифікація, діагностика. Синдром серцевої та судинної недостатності.	2

	Разом	20
--	--------------	-----------

5.2. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

5.3. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кіл-ть годин
1.	Задачі кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб. Схема історії хвороби. Проведення розпиту хворого. Загальний огляд хворого, окремих частин тіла. Діагностичне значення симптомів, виявлених під час огляду хворого.	2
2.	Основні скарги хворих із захворюваннями органів дихання. Статичний та динамічний огляд грудної клітки. Пальпація грудної клітки.	2
3.	Перкусія легень. Методика та техніка проведення порівняльної та топографічної перкусії легень.	2
4.	Аускультация легень: основні дихальні шуми (везикулярне та бронхіальне дихання)	2
5.	Аускультация легень: додаткові дихальні шуми (крепітація, хрипи шум тертя плеври)	2
6.	Поточний контроль з фізикальних методів дослідження дихальної системи	2
7.	Розпит та загальний огляд хворих із патологією серцево-судинної системи. Курація хворих. Дослідження пульсу та вимірювання артеріального тиску.	2
8.	Огляд та пальпація передсерцевої ділянки. Перкуторне визначення меж відносної та абсолютної серцевої тупості.	2
9.	Аускультация серця: серцеві тони, їх розщеплення, роздвоєння, додаткові тони	2
10.	Аускультация серця: органічні та функціональні серцеві шуми.	2
11.	Поточний контроль з фізикальних методів дослідження серцево-судинної системи	2
12.	Методика реєстрації та розшифрування ЕКГ. ЕКГ-ознаки гіпертрофії шлуночків та передсердь.	2
13.	ЕКГ-ознаки порушень автоматизму та збудності.	2
14.	ЕКГ-ознаки порушень провідності. Основи проведення електроімпульсної терапії.	2
15.	Поточний контроль із засвоєння знань по вивченню основ ЕКГ	2
16.	Розпит та огляд хворих з захворюваннями органів травлення. Огляд та поверхнева пальпація живота. Глибока ковзна методична пальпація відділів кишківника та шлунку.	2
17.	Розпит хворих з захворюванням печінки та жовчних шляхів. Огляд. Перкусія. Пальпація. Пальпація печінки і селезінки,	2

	визначення їх розмірів за методом Курлова. Диференційна діагностика жовтяниць. Синдром функціональної недостатності печінкових клітин. Портальна гіпертензія. Гепатолієнальний синдром.	
18.	Обстеження хворих з захворюванням нирок і сечових шляхів. Розпит. Огляд, перкусія, пальпація. Функціональне дослідження нирок. Рентгенографічне дослідження нирок. Внутрішньовенна і ретроградна пієлографія. Сканування нирок. Радіоізотопна нефрографія, біопсія нирок. Дослідження очного дна. Дослідження сечі. Клінічне тлумачення аналізу сечі. Розбір даних лабораторних методів дослідження: проба Зимницького, Амбюрже, Нечипоренко, залишковий азот та ін.	2
19.	Обстеження хворих з захворюваннями крові. Розпит. Огляд. Пальпація. Перкусія. Дослідження крові. Клінічне тлумачення аналізу крові.	2
20.	Поточний контроль з фізикального дослідження органів травлення, сечо-видільної та кровотворної систем.	2
21.	Основні симптоми та синдроми при сухому та ексудативному плевриті, абсцесі легень, гангрени, бронхоектатичної хворобі. Рак легенів. Синдром дихальної недостатності при патології бронхолегеневої системи.	2
22.	Пневмонії: Симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних та лабораторних методів дослідження. Основні клінічні прояви при бронхітах та бронхіальній астмі, емфіземи легень. Синдроми. Розбір даних інструментальних методів дослідження. Поняття про порушення функції зовнішнього дихання. Спірографія	2
23.	Аортальні вади серця. Мітральні вади серця. Основні симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних методів обстеження	2
24.	Основні симптоми та синдроми при гіпертонічній хворобі та симптоматичних артеріальних гіпертензіях. Гіпертонічні кризи. Ішемічна хвороба серця: основні симптоми та синдроми при стенокардії та інфаркті міокарда.	2
25.	Клініко-інструментальне та лабораторне дослідження хворих на хронічний гастрит, виразкову хворобу шлунка та 12-палої кишки. Основні симптоми та синдроми. Пухлини шлунку. Основні клінічні та лабораторні прояви хронічних гепатитів і цирозів печінки.	2
26.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок - гострому та хронічному гломерулонефриті та пієлонефриті.	2
27.	Основні симптоми та синдроми при анеміях. Рішення задач за типом КРОК-2 по симптомам та синдромам при захворюваннях внутрішніх органів. Симптоматологія лейкозів, геморагічних діатезів. Діагностика. Розбір даних інструментальних методів дослідження. Синдроми.	2

28.	Симптоматологія гіпотиреозу, тиреотоксикозу, цукрового діабету Синдрому. Розбір даних інструментальних методів дослідження.	2
29.	Диф. залік.	2

	Разом	58
--	--------------	-----------

5.4. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

№	Назва теми / види завдань	Кіл-т ь годин
1.	Підготовка до практичних занять - теоретична та опрацювання методів фізикального обстеження хворого: <ul style="list-style-type: none"> - опитування та загальний огляд хворого - фізикальне обстеження органів дихання - фізикальне обстеження органів кровообігу - фізикальне обстеження органів травлення - фізикальне обстеження сечовидільної, ендокринної системи - аналіз ЕКГ 	2 4 4 2 2 2
2.	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять: <ul style="list-style-type: none"> Інструментальні методи обстеження органів дихання Електрокардіографічне дослідження при комбінованих порушеннях серцевого ритму Інструментальні методи дослідження серцево-судинної системи Інструментальні та лабораторні методи дослідження шлунково-кишкового тракту Синдром серцевої недостатності: основні клінічні та інструментальні методи обстеження. 	2 2 2 2 2
3.	Підготовка до підсумкових контролів	8
4.	Курація одного хворого із написанням історії хвороби	4
5.	Підготовка до диференційного заліку	4
	Разом	42

7. Методи навчання

Лекції.

Практичні заняття: бесіда, рольові ігри, вирішення клінічних ситуаційних задач, відпрацювання навичок розпиту пацієнта, відпрацювання навичок фізикального обстеження пацієнта, інструктаж та відпрацювання навичок на симуляційних муляжах, тренувальні вправи з діагностики найбільш поширених захворювань внутрішніх органів.

Самостійна робота: самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами, самостійна робота з банком тестових завдань типу Крок-2, самостійне відпрацювання алгоритмів спілкування з пацієнтом, самостійне відпрацювання практичних навичок фізикального обстеження пацієнта.

8. Форми контролю та методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль: усне опитування, тестування, оцінювання виконання практичних навичок, оцінювання комунікативних навичок під час рольової гри, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті.

Підсумковий контроль: диф. залік.

Оцінювання поточної навчальної діяльності на практичному занятті:

1. Оцінювання теоретичних знань з теми заняття:
  - методи: опитування, вирішення ситуаційної клінічної задачі
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
2. Оцінка практичних навичок та маніпуляцій з теми заняття:
  - методи: оцінювання правильності виконання практичних навичок
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
3. Оцінювання роботи із пацієнтом з теми заняття:
  - методи: оцінювання: а) комунікативних навичок спілкування з пацієнтом та його батьками, б) правильність призначення та оцінки лабораторних та інструментальних досліджень, в) дотримання алгоритму проведення диференціального діагнозу, г) обґрунтування клінічного діагнозу, д) складання плану лікування;
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.

Оцінка за одне практичне заняття є середньоарифметичною за всіма складовими і може мати лише цілу величину (5, 4, 3, 2), яка округлюється за методом статистики.

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно «5»	Здобувач вільно володіє матеріалом, бере активну участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, впевнено демонструє практичні навички під час огляду хворої дитини та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
Добре «4»	Здобувач добре володіє матеріалом, бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички під час огляду хворої дитини та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з деякими помилками, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
Задовільно «3»	Здобувач недостатньо володіє матеріалом, невпевнено бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички під час огляду хворої дитини та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з суттєвими помилками.
Незадовільно «2»	Здобувач не володіє матеріалом, не бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, не демонструє практичні навички під час огляду хворої дитини та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень.

Здобувач допускається до диф. заліку за умови виконання вимог навчальної програми та в разі, якщо за поточну навчальну діяльність він отримав не менше 3,00 балів.

Оцінювання результатів навчання під час підсумкового контролю

Зміст оцінюваної діяльності	Кількість балів
Вирішення клінічної задачі з оцінкою лабораторних та інструментальних досліджень.	1
Відповідь на теоретичні запитання.	2
Оцінка рентгенограми, електрокардіограми тощо.	1
Практичне завдання за типом ОСКІ.	1

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти на диф. заліку

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно “5”	Здобувач освіти правильно, точно і повно виконав всі завдання, чітко і логічно відповів на поставлені запитання. Ґрунтовно і всебічно знає зміст теоретичних питань, вільно володіє професійною та науковою термінологією. Логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичних завдань. При вирішенні клінічної задачі правильно інтерпретував дані анамнезу, результати клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень, правильно відповідав на всі поставлені питання і переконливо обґрунтовував свою точку зору, міг запропонувати та обґрунтувати альтернативний варіант рішення з окремих питань. При розв’язанні практичного завдання за типом ОСКІ правильно демонстрував виконання практичних навичок, точно дотримувався алгоритму їхнього виконання.
Добре “4”	Здобувач освіти достатньо повно виконав всі завдання, чітко і логічно відповів на поставлені запитання. Достатньо глибоко і всебічно знає зміст теоретичних питань, володіє професійною та науковою термінологією. Логічно мислить і будує відповідь, використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичних завдань. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускає несуттєві помилки, які усуваються самим здобувачем, коли на них вказує викладач. При вирішенні клінічної задачі припускався несуттєвих помилок чи неточностей в інтерпретації даних анамнезу, результатів клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень, без суттєвих помилок відповідав на всі поставлені питання, повно обґрунтовував свою точку зору, проте пропозиція альтернативного варіанту викликала утруднення. При розв’язанні практичного завдання за типом ОСКІ допустив незначні похибки в алгоритмі та техніці виконання навички, виправлені за вказівкою викладача.
Задовільно “3”	Здобувач освіти у неповному обсязі виконав всі завдання, відповіді на додаткові та навідні запитання мають нечіткий, розпливчастий характер. Володіє основним обсягом теоретичних знань, неточно використовує професійну та наукову термінологію. Відчуває значні труднощі при побудові самостійної логічної відповіді, у застосуванні теоретичних знань при аналізі практичних завдань. У відповідях мають місце суттєві помилки. При вирішенні клінічної задачі з помилками інтерпретував дані анамнезу, результати клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень, не знав окремих деталей, допускав неточності у відповідях на питання, недостатньо правильно обґрунтовував свої відповіді та трактував формулювання, відчував труднощі у виконанні завдань та пропозиції альтернативних варіантів. При розв’язанні практичного

	завдання за типом ОСКІ припустився значних похибок у алгоритмі та техніці виконання навички.
Незадовільно «2»	Здобувач освіти не виконав завдання, у більшості випадків не дав відповіді на додаткові та навідні запитання. Не опанував основний обсяг теоретичних знань, виявив низький рівень володіння професійною та науковою термінологією. Відповіді на питання є фрагментарними, непослідовними, нелогічними, не може застосовувати теоретичні знання при аналізі практичних завдань. У відповідях має місце значна кількість грубих помилок. При вирішенні клінічної задачі не міг інтерпретувати отримані дані анамнезу, результати клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень, відповісти на поставлені питання, або допускав у відповідях суттєві помилки; не міг обґрунтувати свої рішення чи робив це не переконливо. Альтернативних варіантів не пропонував. При розв'язанні практичного завдання за типом ОСКІ не продемонстрував або припустився грубих помилок і похибок в алгоритмі та техніці виконання навички.

9. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Оцінка за дисципліну складається на 50% з оцінки за поточну успішність та на 50% з оцінки за диф. залік.

Середній бал за дисципліну переводиться у національну оцінку та конвертується у бали за багатобальною шкалою (200-бальною шкалою).

Конвертація традиційної оцінки в 200-бальну виконується інформаційно-технічний відділ Університету програмою «Контингент» за формулою:

Середній бал успішності (поточної успішності з дисципліни) x 40

Таблиця конвертації традиційної оцінки у багатобальну

Національна оцінка за дисципліну	Сума балів за дисципліну
Відмінно («5»)	185 – 200
Добре («4»)	151 – 184
Задовільно («3»)	120 – 150
Незадовільно («2»)	Нижче 120

За *рейтинговою шкалою ECTS* оцінюються досягнення здобувачів з освітньої компоненти, які навчаються на одному курсі однієї спеціальності, відповідно до отриманих ними балів, шляхом ранжування, а саме:

Конвертація традиційної оцінки з дисципліни та суми балів за шкалою ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10% здобувачів
B	Наступні 25% здобувачів
C	Наступні 30% здобувачів
D	Наступні 25% здобувачів
E	Наступні 10% здобувачів

10. Методичне забезпечення

- Робоча програма навчальної дисципліни

- Силабус
- Методичні розробки до практичних занять
- Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти
- Мультимедійні презентації
- Ситуаційні клінічні завдання
- Сценарії рольових ігор (за необхідністю)
- Електронний банк тестових завдань за підрозділами з дисципліни

Навчально-методична література:

- Пропедевтика внутрішньої медицини: підручник / Ю.І. Децик, О.Г. Яворський, Є.М. Нейко та ін.; за ред. О.Г. Яворського. – 6-е вид., випр. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2020. – 552 с. + 12 с. кольор. вкл.
- Методи об'єктивного обстеження в клініці внутрішніх хвороб: навч. посіб. / О.О. Якименко, О.Є. Кравчук, В.В. Клочко та ін. – Одеса, ОНМедУ, 2013. – 154 с.
- Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини: навчальний посібник / А.С.Свінціцький. - К.: ВСВ «Медицина», 2019. – 1008 с. + 80 с. кольор. вкл.
- Методика обстеження терапевтичного хворого: навч. посіб. / С.М.Андрейчин, Н.А.Бількевич, Т.Ю.Чернець. – Тернопіль: ТДМУ, 2016. – 260 с.

11. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. сторії хвороби.
2. Порядок опитування хворого. Основні і додаткові скарги хворого. Значення анамнезу в дослідженні хворого. Схема історії хвороби.
3. Загальний огляд хворого. Оцінка загального стану пацієнта. Градації тяжкості стану, їх клінічна характеристика. Оцінка свідомості. Варіанти порушення свідомості, та їх клінічні ознаки, діагностичне значення.
4. Загальний огляд. Положення пацієнта в ліжку. Критерії оцінки і клінічна характеристика конституціональних типів.
5. Загальний огляд хворого. Оцінки свідомості. Обличчя хворого при патології внутрішніх органів : варіанти, та їх клінічна характеристика і діагностичне значення.
6. Загальний огляд. Критерії оцінки шкіри та видимих слизових оболонок і підшкірного жирового шару. Дослідження шкіри в нормі та при захворюваннях внутрішніх органів і їх діагностичне значення.
7. Загальний огляд. Дослідження лімфатичних вузлів, послідовність пальпації та характеристики властивостей лімфовузлів, діагностичне значення змін.
8. Загальний огляд. Методика виміру температури тіла, види температурних кривих та їх діагностичне значення при різних захворюваннях.
9. Скарги хворих із захворюваннями органів дихання : біль в грудній клітці, кашель, задишка і задуха - деталізації скарг, діагностичне значення.
10. Задишка при захворюваннях органів дихання : визначення поняття, види, причини та механізм виникнення. Деталізація і діагностичне значення задишки при захворюваннях органів дихання. Визначення поняття «задуха», види, причини та механізми виникнення.
11. Кашель при захворюваннях органів дихання : визначення поняття «кашель», види, причини та механізм його виникнення. Деталізація і діагностичне значення кашлю при захворюваннях органів дихання.
12. Кровохаркання при захворюваннях органів дихання та легенева кровотеча : визначення понять, причини і механізми їх виникнення. Деталізація і діагностичне значення кровохаркання і легеневої кровотечі.
13. Дані загального огляду грудної клітини, типи дихання. Патологічні типи дихання,

- їх діагностичне значення. Варіанти зміни форми грудної клітки.
14. Пальпація грудної клітки - голосове тремтіння: визначення поняття і механізм виникнення. Варіанти зміни голосового тремтіння в патології та їх діагностичне значення. Діагностичне значення підвищення загальної і локальної резистентності грудної клітки при захворюваннях органів дихання.
  15. Перкусія легень. Назвіть різновиди перкуторного звуку. Легеневий перкуторний звук та його фізичні властивості. Характеристика перкуторного звуку над легеньми в нормі.
  16. Аускультация легень. Основні дихальні шуми: механізм виникнення, клінічна характеристика у здорової людини, фізіологічні варіанти. Зміни основних дихальних шумів при патології.
  17. Аускультация легень. Побічні дихальні шуми. Причини і механізм їх виникнення, клінічна характеристика. Діагностичне значення. Відмінності побічних дихальних шумів один від одного.
  18. Фізичні і мікроскопічні властивості мокроти за даними загального аналізу мокроти та їх діагностичне значення. Властивості плевральної рідини та їх діагностичне значення при захворюваннях органів дихання. Дані хімічного і мікроскопічного дослідження плевральної рідини та їх діагностичне значення.
  19. Методи дослідження функції зовнішнього дихання та їх діагностичні можливості. Спірометрія. Типи порушення дихання за даними спірографії.
  20. Синдром ущільнення легеневої тканини. Діагностика синдрому на підставі результатів опитування і фізикального огляду (пальпації, перкусії, аускультации). Причини виникнення. Додаткові методи дослідження.
  21. Синдром бронхіальної обструкції легень. Діагностика синдрому на підставі результатів опитування та фізикального огляду (пальпації, перкусії, аускультации). Причини виникнення. Додаткові методи дослідження.
  22. Синдром скупчення рідини в порожнині плеври. Діагностика синдрому на підставі результатів опитування та фізикального огляду (пальпації, перкусії, аускультации). Причини виникнення. Додаткові методи дослідження.
  23. Синдром скупчення повітря в плевральній порожнині. Діагностика синдрому на підставі результатів опитування та фізикального огляду (пальпації, перкусії, аускультации). Причини виникнення. Додаткові методи дослідження.
  24. Синдром наявності порожнини в легеньх. Діагностика синдрому на підставі результатів опитування та фізикального огляду (пальпації, перкусії, аускультации). Причини виникнення. Додаткові методи дослідження.
  25. Синдром підвищеної повітряності легень. Діагностика синдрому на підставі результатів опитування та фізикального огляду (пальпації, перкусії, аускультации). Причини виникнення. Додаткові методи дослідження.
  26. Синдром дихальної недостатності : визначення поняття, види, причини та механізми виникнення. Типи вентиляційних порушень, причини їх виникнення.
  27. Крупозна пневмонія: етіологія, класифікація, результати клінічного огляду, основні синдроми, ускладнення та принципи лікування.
  28. Бронхопневмонія: етіологія, класифікація, результати клінічного огляду, основні синдроми, ускладнення та принципи лікування.
  29. Гострий і хронічний бронхіт(ХОЗЛ) : етіологія, класифікація, клінічні дані, основні синдроми, ускладнення, принципи лікування.
  30. Плеврити: етіологія, результати клінічного огляду, основні синдроми, ускладнення, принципи лікування.
  31. Гнійні захворювання легень (абсцес легень, бронхоектатична хвороба) : етіологія, результати клінічного огляду , ускладнення, принципи лікування.
  32. Основні скарги при захворюваннях органів кровообігу, та їх діагностичне значення.
  33. Коронарогенні та некоронарогенні болі в ділянці серця : причини та механізм їх

- виникнення, деталізація і їх діагностичне значення. Відмінності коронарогенних та некоронарогенних болів.
34. Задишка при захворюваннях серцево-судинної системи : визначення поняття «задишки», причини та механізм виникнення задишки. Напад задухи.
  35. Дані загального огляду та огляду по областях при захворюваннях серцево-судинної системи. Огляд прекардіальної області. Діагностичне значення.
  36. Пальпація серця. Основні характеристики верхівкового і серцевого поштовхів. Діагностичне значення пальпації серця, «симптом котячого муркотіння».
  37. Причини та діагностичне значення зміщення і розширення правої межі відносної серцевої тупості. Діагностичне значення зміщення та розширення лівої межі відносної серцевої тупості. Причини і діагностичне значення розширення судинного пучка.
  38. Механізм утворення I тону. Причини посилення та послаблення I тону серця в нормі і патології. Механізм утворення II тону. Визначення поняття акценту II тону та його послаблення в нормі і патології. Поняття про роздвоєння і розщеплення II тону. Відміни I тону та II тону.
  39. Патологічні тони серця. Механізм утворення III і IV тонів, тону відкриття мітрального клапану.
  40. Класифікація шумів, що вислуховуються при аускультатії серця і судин, механізм їх виникнення. Відмінності органічних від функціональних шумів.
  41. Властивості пульсу. Характеристика властивостей пульсу у здорової людини. Зміни властивостей пульсу в патології та їх діагностичне значення.
  42. Методи вимірювання артеріального тиску, нормативи по ВООЗ. Поняття про м'яку, помірну, важку, систолічну артеріальну гіпертензії та визначення гіпотонії.
  43. Методи лабораторної та інструментальної діагностики захворювань серцево-судинної системи, та їх діагностичні можливості. Методика і техніка реєстрації електрокардіограми. ЕКГ ознаки гіпертрофії відділів серця. Прочитайте ЕКГ з гіпертрофією камер серця.
  44. Клінічна та електрокардіографічна діагностика миготливої аритмії і тріпотіння передсердя. Прочитайте ЕКГ з фібриляцією і тріпотінням передсердя.
  45. Клінічна та електрокардіографічна діагностика надшлуночкової і шлуночкової екстрасистолії. Прочитайте ЕКГ з екстрасистолією.
  46. Клінічна і електрокардіографічна діагностика блокад серця. Прочитайте ЕКГ з поперевикиною та позовжньою блокадами серця.
  47. Електрокардіографічна діагностика інфаркту міокарду. Прочитайте ЕКГ з ІМ.
  48. Мітральний стеноз: причини виникнення, механізми компенсації і декомпенсації гемодинаміки; основні скарги, механізм їх виникнення, клінічна характеристика, методи діагностики.
  49. Недостатність мітрального клапана : причини виникнення, механізми компенсації та декомпенсації гемодинаміки; основні скарги, механізм їх виникнення, клінічна характеристика, методи діагностики.
  50. Стеноз аортального клапану: причини виникнення, механізми компенсації та декомпенсації гемодинаміки; основні скарги, механізм їх виникнення, клінічна характеристика, методи діагностики.
  51. Недостатність аортального клапану : причини виникнення, механізми компенсації і декомпенсації гемодинаміки; основні скарги, механізм їх виникнення, клінічна характеристика, методи діагностики.
  52. Синдром артеріальної гіпертензії : причини і механізм розвитку; скарги хворих, результати клінічного обстеження хворих . Ускладнення.
  53. Гіпертонічна хвороба і симптоматичні артеріальні гіпертензії. Клінічна картина. Класифікація. Лабораторні і інструментальні методи діагностики. Принципи лікування.

54. ІХС: синдром гострої і хронічної коронарної недостатності : визначення. Основні скарги та результати огляду хворих зі стенокардією . Інструментальні і лабораторні методи діагностики при синдромі стенокардії. Принципи лікування.
55. ІХС: інфаркт міокарду. Клінічна картина. Класифікація. Методи діагностики. Принципи лікування.
56. Синдром хронічної серцевої недостатності. Визначення, клінічна картина, класифікація за стадіями та функціональними класами, методи діагностики. Принципи лікування.
57. Основні скарги хворих із захворюваннями шлунково-кишкового тракту, їх характеристика та семіологічне значення. Дані огляду хворих з патологією шлунково-кишкового тракту та їх семіологічне значення. Огляд порожнини рота, живота, їх клінічне значення.
58. Пальпація живота. Цілі і завдання при проведенні поверхневої та глибокої пальпації живота. Ділення живота на анатомічні області.
59. Фракційне дослідження секреторної діяльності шлунку тонким зондом, методика проведення. Тест Кея (гістаміновий тест) - трактування результатів.
60. Методика і цілі виконання дуоденального зондування. Дослідження дуоденального вмісту.
61. Гострий і хронічний гастрит: класифікація, основні симптоми і синдроми, клінічні, лабораторні і інструментальні методи діагностики.
62. Основні синдроми і симптоми при виразковій хворобі шлунку і дванадцятипалої кишки. Методи діагностики. Ускладнення.
63. Основні симптоми і синдроми при захворюваннях печінки і жовчних шляхів. Гепатити. Клінічна картина, основні синдроми. Методи діагностики.
64. Синдром жовтяниці, патогенетична класифікація, методи виявлення. Лабораторна діагностика. Диференціальна діагностика жовтяниць.
65. Синдром портальної гіпертензії. Цироз печінки. Клінічні, лабораторні і інструментальні методи діагностики.
66. Основні скарги хворих при захворюваннях сечовиділення, механізм їх розвитку та семіологічне значення.
67. Характерні ознаки при огляді хворих з патологією сечовидільної системи. Результати пальпації і перкусії нирок. Синдром набряку при патології нирок. Механізм виникнення, особливості ниркових і серцевих набряків.
68. Механізм розвитку синдрому артеріальної гіпертензії при захворюваннях нирок. Особливості профілю артеріального тиску при патології нирок. Ускладнення ниркової артеріальної гіпертензії.
69. Сечовий синдром при патології нирок. Клінічні і лабораторні ознаки сечового синдрому.
70. Нефротичний синдром при патології нирок. Причини, симптоматологія і клініко-лабораторна діагностика.
71. Синдром хронічної ниркової недостатності. Етіологія, клінічні ознаки. Діагностика синдрому ХНН.
72. Хронічний гломерулонефрит: етіологія, симптоматологія, лабораторні дані, принципи лікування.
73. Хронічний пієлонефрит: етіологія, симптоматологія, лабораторні дані, принципи лікування.
74. Типові скарги та дані фізикального огляду при захворюваннях органів кровотворення. Пальпація і перкусія селезінки. Синдром анемії. Клінічні і лабораторні ознаки анемії. Залізодефіцитна анемія. Клінічна картина. Принципи лікування.
75. Геморагічний синдром. Типи кровоточивості. Лабораторна діагностика геморагічного діатезу.

76. Гемобластозы. Визначення поняття. Клінічна картина. Основні синдроми. Зміни аналізу крові при гемобластозах (хронічний мієло- і лімфолейкоз).
77. Цукровий діабет: етіологія, симптоматологія, класифікація ЦД, дані додаткових досліджень. Ускладнення ЦД та принципи лікування.
78. Захворювання щитоподібної залози - гіпертиреоз та гіпотеріоз: етіологія, клінічна картина, діагностика, ускладнення, принципи лікування.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК:

1. Розшифровка ЕКГ. Трагування знайдених змін.
2. Дайте оцінку клінічного аналізу крові.
3. Дайте оцінку клінічного аналізу сечі.
4. Дайте оцінку клінічного аналізу харкотиння.
5. Методика огляду та пальпації грудної клітки.
6. Методика порівняльної перкусії легенів.
7. Методика топографічної перкусії легенів.
8. Визначення екскурсії нижнього краю легенів
9. Методика аускультатії легенів.
10. Методика проведення бронхофонії легенів
11. Методика пальпації прекардіальної області.
12. Методика оцінки верхівкового поштовху
13. Методика оцінки серцевого поштовху
14. Методика перкусії серця. Визначення меж відносної тупості серця.
15. Методика перкусії серця. Визначення меж абсолютної тупості серця.
16. Методика перкусії серця. Визначення меж судинного пучка
17. Методика аускультатії серця.
18. Методика дослідження артеріального пульсу. Властивості пульсу.
19. Методика виміру артеріального тиску.
20. Методика поверхневої пальпації живота.
21. Методика глибокої пальпації живота.
22. Методика визначення нижньої межі шлунку.
23. Методика визначення меж печінки по курлову.
24. Методика пальпації печінки.
25. Методика пальпації нирок.
26. Перкусія нирок – симптом пастернацького та його діагностичне значення
27. Визначення розмірів селезінки методом перкусії
28. Методика пальпації селезінки.
29. Методика пальпації лімфовузлів, визначення набряків.
30. Методика пальпації щитовидної залози.

12. Рекомендована література

Основна:

1. Пропедевтика внутрішньої медицини: підручник / Ю.І. Децик, О.Г. Яворський, Є.М. Нейко та ін.; за ред. О.Г. Яворського. – 6-е вид., випр. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2020. – 552 с. + 12 с. кольор. вкл.
2. Методи об'єктивного обстеження в клініці внутрішніх хвороб: навч. посіб. / О.О. Якименко, О.Є. Кравчук, В.В. Ключко та ін. – Одеса, 2013. – 154 с.
3. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини: навчальний посібник / А.С.Свінцицький. - К.: ВСВ «Медицина», 2019. – 1008 с. + 80 с. кольор. вкл.

Додаткова:

1. Методика обстеження терапевтичного хворого: навч. посіб. / С.М.Андрейчин, Н.А.Бількевич, Т.Ю.Чернець. – Тернопіль: ТДМУ, 2016. – 260 с.
2. Розпитування та фізикальне обстеження хворого терапевтичного профілю: Навч. посіб. для студ. III-IV курсів мед. вузів / В. Є. Нейко, І. В. Тимків, М. В. Близнюк [та ін.]. – Ів.-Франківськ : ІФНМУ, 2016. – 142 с.
3. Єпішин А.В. Пропедевтика внутрішніх хвороб з доглядом за терапевтичними хворими /АВ. Єпішин// К. - 2015. 768с.
4. Ковальова ОМ. Пропедевтика внутрішньої медицини/ ОМ. Ковальова, НА Сафаргаліна-Корнілова// К.: Медицина 2010 - 750с.
5. Macleod's Clinical Examination / Ed. G.Douglas, F.Nicol, C.Robertson.– 13th ed.– Elsevier. 2013. – 471 p.
6. Bates' Guide to Physical Examination and History Taking /Ed. Lynn S. Bickley, Peter G. Szilagyі. – Wolters Kluwer, 2017. – 1066 p.

13. Електронні інформаційні ресурси

1. <http://moz.gov.ua> – Міністерство охорони здоров'я України
2. www.ama-assn.org – Американська медична асоціація / American Medical Association
3. www.who.int – Всесвітня організація охорони здоров'я
4. www.dec.gov.ua/mtd/home/ - Державний експертний центр МОЗ України
5. <http://bma.org.uk> – Британська медична асоціація
6. www.gmc-uk.org - General Medical Council (GMC)
7. www.bundesaerztekammer.de – Німецька медична асоціація
8. <https://onmedu.edu.ua/> - сайт Одеського національного медичного університету
9. <https://onmedu.edu.ua/kafedra/propedevtiki-vnutrishnih-hvorob-ta-terapii/> - Інформаційна сторінка кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб та терапії ОНМедУ